

Bilim Akademisi AKADEMİK ÖZGÜRLÜKLER Raporu: 2019-2020'dan Alıntı

Rektörler ve liyakat

2018 yılında 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda yapılan diğer bir değişiklik ile devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör atamaları tümüyle Cumhurbaşkanının yetkisine verilmiştir.¹ Vakıf üniversitelerinde tek farklılık, vakıf mütevelli heyetinin teklifi üzerine atanmanın yapılmasıdır. Ancak bu sınırlı özgürlük alanı dahi uygulamada sık sık kullanılamamaktadır. Zira mütevelli heyetlerinin önerdiği adayların Cumhurbaşkanlığı tarafından onay görmemesi halinde atanması yapılmamakta ve ilgili adaylar ancak vekaleten görevlerini sınırlı bir süre sürdürebilmektedirler. Sonrasında ilgili mütevelli heyetleri yeni bir aday bulup tekrar Cumhurbaşkanlığı'nın onayına sunmak zorunda kalmaktadır.

Üniversitelerin elinden kendi kendini yönetebilme hakkının alınmasının olumsuz sonuçları hakkında son dönemde basına yansıyan çok sayıda haber mevcuttur. Bunların arasında özellikle dikkat çeken rektörlerin bilimsel yetkinlikleri konusunda yayınlanan haberlerdir.² Bu konuda değerli bir bilimsel çalışma 19 Mayıs 2020'de Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Engin Karadağ tarafından *Higher Education* dergisinde yayınlanmıştır.³ Karadağ'ın bir dizi çok önemli tespitinin yanı sıra vardığı şu sonuçların altı çizilmelidir⁴:

'Bu açıdan bakıldığında, uluslararası değerlendirme kriterlerine göre (yayınlar, alıntılar ve H-indeksleri), Türkiye'deki rektörlerin akademik nitelikleri genellikle düşüktür. Tüm rektörlerin üçte birinin H-indeksi sıfırdır. Akademik nitelikleri yetersiz olan öğretim üyeleri arasında sıkça

¹ Rektör atamaları hakkındaki açıklamamız için [bkz.](#) Rektör atamaları hakkında kararlar 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 13. maddesi ile 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2., 3. ve 7. maddeleri gereğince alınmaktadır. Örn. bkz. RG 14.08.2020, sy. 31213.

² Örneğin bkz. [Türkiye'de rektör olmak için akademik niteliğe bakılmıyor](#), 10 Aralık 2019; [71 rektörün atıf sayısı 0](#), 19 Aralık 2019; Türkiye, [Dünyadaki Üniversiteler Sıralamasında İlk 1000'e Bile Giremeyecek](#), 11 Aralık 2019; [Aydın Adnan Menderes Üniversitesi rektörü hakkında iddialar](#); [Munzur Üniversitesi Rektörü Hakkında İddialar](#).

³ Engin Karadağ (2020), [Academic \(dis\)qualifications of Turkish rectors: their career paths, H-index, and the number of articles and citations](#), Higher Education.

⁴ Bu çalışmada incelenen, yayın ve atıf sayıları ile H-indekslerinin yüksek olması akademik yetkinliğin kesin bir göstergesi olmasa da, yayın ve atıfların bulunmaması veya çok az sayıda olması sık sık akademik yetkinliğin olmadığına delalet etmektedir.

dile getirilen "İyi bir rektör olmak için iyi bir araştırmacı olmaya gerek yoktur. Araştırma bir Őeydir, yönetim ise başka bir Őeydir" dűőüncesi gerçeği yansıtmamaktadır. URAP (Akademik Performansa Göre Üniversite Sıralaması) verilerine göre, Türkiye'deki üniversiteler beř gruba ayrılabilir. Her gruptaki üniversitelerin sıralaması, rektörün göreve gelmesinden itibaren 3 yıl sonunda ilgili rektörün ortalama araştırma çıktıısına göre değişmektedir [...]. URAP'a göre en iyi (en yüksek araştırma çıktısı olan) 32 üniversitenin rektörlerinin WoS veri tabanlarında ortalama 80,5 yayını vardır. Ancak URAP'a göre rektörlerin ortalama yayın sayısı ikinci grup üniversitede 25,8'e, üçüncü grupta 20,7'ye ve son iki grupta ise sırasıyla 12.5 ve 8'e düşmektedir. Akademik nitelikleri düşük olan rektörler tarafından yönetilen üniversitelerin istisnasız tümü, bu rektörlerin göreve gelmesinden itibaren iki yıl içinde hem URAP sıralamasında hem de genel olarak bilgi üretiminde aşağı sıralara düşmüştür. Yani, akademik nitelikleri yetersiz rektörlerle beraber bu üniversiteler hem ulusal hem de uluslararası sıralamalarda kötü değerlendirilmiş ve bilgi üretimi niteliksel ve niceliksel olarak azalmıştır. [...]

Sonuç olarak, iki çıkarım yapabiliriz. Birincisi, üniversite rektörlüğü ile ilgili olarak, en temel yeterlilik akademik yeterliliktir. Bu yeterliliğe sahip rektörler bilim nedir bildiği gibi, bilginin nasıl üretileceği ve araştırma sürecine nasıl destek olunacağını da kavramıştırlar. İkincisi, akademik nitelikleri zayıf olan rektörler tarafından yönetilen üniversitelerde kurumsal izomorfizm çok yüksektir. Bu üniversitelerin çoğu, uygulama fırsatı olmadan sadece bilgi aktaran kurumlar olduğu gibi, kampüsleri sosyal yönden sınırlıdır ve öğretim üyeleri, öğrencilerinin konuyu anlayıp anlamamalarıyla ilgilenmeksizin dersleri aktaran akademisyenlerden oluşur. Ayrıca bu üniversitelerde lisansüstü öğrenci yetiştirme ve yeni bilgi üretme sınırlı olduğu gibi ufuk açan ve hayal kurmaya teşvik eden bir eğitim de yok denecek kadar azdır.'

Kuşkusuz bir üniversitenin kendi rektörünü belirleme hakkının olması akademik açıdan en yetkin rektörün seçileceği anlamına gelmez. Bu açıdan Türkiye üniversiteleri yetkin olmayan yönetimler altında eskiden de zor dönemler geçirmiştir. Ancak önceki açıklamalarımızda vurguladığımız gibi, 209 üniversite rektörünün tek elden saptanması durumunda en azından kendi rektörünü sağlıklı bir Őekilde belirleme geleneğini geliştirmiş olan üniversiteler dahil bütün üniversitelerin kalitesinin kötüleşmesi kaçınılmazdır. Tek elden yönetimin hata payı seçime dayalı sistemlerden çok daha fazladır. Bu açıdan, 26.10.2020'de yayınlanan 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda ifade edildiği üzere⁵ 2023 yılı itibariyle dünya akademik başarı sıralamasında en az 2 Türk üniversitesinin ilk 100'de, en az 5 üniversitenin ise ilk 500'de yer alması konusu ciddiyle takip edilecekse atılacak ilk adımın üniversite rektör seçimlerini yeniden üniversitelerin yetki alanına vermek olacağı açıktır.

⁵ Resmi Gazete 27 Ekim 2020, sy. 31287 mükerrer, s. 273, Tedbir N. 561.1.